

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

*Медвідь В. Ю., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства,
ДонНАСА, м. Макіївка, Україна*

Зміна структури, змісту і характеру зв'язків між складовими регіональної системи конкретизуються в понятті “регулювання економічного розвитку регіону”. І щоб з'ясувати сутність цього процесу, необхідно розглянути існуючі наукові погляди щодо категорії “регіон”, “розвиток” і наступним кроком перейти до розгляду концепцій регулювання економічного розвитку регіону.

Багаточисельні науково-теоретичні дослідження відносно вибору визначення «регіон» можна звести до наступного твердження: що кожне визначення поняття «регіон» несе свій авторський погляд на даний термін. Відсутність чіткості у визначенні поняття «регіон» є одним з чинників існування різноманіття тлумачень. Однією з причин такої ситуації є те, що регіон може мати економічну, географічну, політичну, історичну або іншу природу, і це значно розширює методологічні кордони поняття [1, С. 15].

Ґрунтуючись на результатах багаточисельних досліджень розуміння регіону можна умовно звести до трьох основних ракурсів. Перший ракурс – це розуміння регіону як території, адміністративно оформленій в структурі держави; другий – це розуміння регіону як економічної системи, що втілює в своїй суті весь комплекс учасників і зв'язків взаємодії; і третій – це розуміння регіону як економічного простору, в якому всі учасники і відповідні зв'язки розташовуються в певному порядку, на певній відстані один від одного. Таке розуміння регіону дозволяє знаходити найбільш прийнятні точки дотику різних суспільних, колективних, корпоративних і особистих інтересів і пропонувати відносно них дієві заходи, спрямовані на подолання існуючих протиріч. Пов'язано це з тим, що однобічний розгляд регіону в більшості своїй не дозволяє вирішувати протиріччя, а лише консервує їх до певного моменту.

Під територією регіону розуміється частина земної поверхні, у межах якої розташовується відповідне адміністративно-територіальне утворення, що підпадає під законодавчо затверджене визначення регіон. В Україні регіонами прийнято вважати автономну республіку (Крим), області (їх в даний час налічується 24) і два міста з особливим територіальним статусом: м. Київ як столиця держави і м. Севастополь, на території якого розташована військово-морська база.

Основними властивостями території, зміни якої можуть свідчити про її розвиток, є освоєність і насиченість. Під освоєністю території розуміється її залучення до господарської діяльності господарюючих суб'єктів, громадських організацій, населення. Основною ознакою освоєності території виступає присутність на ній людини економічної, тобто населення, зайнятого суспільно корисною працею. Як основна межа, по якій освоєність однієї території відрізняється від освоєності іншої, виступає розміщення відповідних елементів продуктивних сил на її певних ділянках.

Під насиченістю території розуміється розташування в її кордонах матеріальних і нематеріальних об'єктів, природних і людських ресурсів, ін. Основною ознакою насиченості території виступає присутність на ній процесів суспільного виробництва, а як основна межа, по якій насиченість на одній території відрізняється

від насиченості на іншій, виступає розміщення відповідних елементів продуктивних сил на її певних ділянках.

Таким чином, саме дія на ці властивості дозволяє досягати бажаних параметрів в динаміці розвитку будь-якої території. Від того, які зусилля будуть вжиті для цього, повною мірою і залежатимуть тенденції розвитку регіону.

Основними властивостями економічної системи регіону, зміни яких можуть свідчити про її розвиток, виступають цілісність, стійкість, комплексність, життєздатність. Під цілісністю регіональної економічної системи можна розуміти здатність її протистояти дії руйнівних зовнішніх і внутрішніх чинників. При цьому основною ознакою такої системи виступає наявність, нарощування і збереження протягом тривалої перспективи економічного потенціалу, а саме: виробничого, трудового, наукового, організаційного, фінансового і ін. Основною межею регіональної економічної системи виступає надійність, присутність якої свідчить про наявність цілеспрямованих зусиль за погодженням інтересів і вирішенням економічних протиріч.

Під регіональним економічним простором можна розуміти деяку форму організації і позиціонування матеріальних об'єктів або елементів продуктивних сил, що виявляються в порядку їх залучення і взаємодії в суспільному виробництві і в забезпеченні закономірностей руху в часі і просторі (у встановлених кордонах). Основними властивостями регіонального економічного простору виступають його однорідність і неоднорідність.

Одночасний розгляд регіону як території, як економічної системи і як економічного простору дозволяє використовувати системний підхід до вибору найбільш важливих його параметрів, зміни яких можуть свідчити про характер процесів, що відбуваються. Така системність досягається через використання визначальних і описових характеристик відповідних процесів. Саме через зміни відповідних параметрів можуть бути виділені основні ознаки розвитку регіонів, регулююча дія на яких і забезпечуватиме їх розвиток.

В даний час існує дві точки зору відносно суті регіонального розвитку: приголосній першої з них «розвиток регіону – багатоаспектний процес, що зазвичай розглядається з точки зору сукупності різних соціальних і економічних цілей. Під ним розуміється режим функціонування регіональної системи, орієнтований на позитивну динаміку параметрів рівня і якості життя населення, забезпечену стійким, збалансованим і взаїмонеруйнівним відтворенням соціального, господарського, ресурсного і екологічного потенціалів території» [2, С. 20], згідно другої – «під ним слід розуміти будь-які, не обов'язково прогресивні, зміни економічних і соціальних компонентів відповідно до НТП, зростаючим впливом міжрегіональною і міжкраїновою конкуренцією, зростанням значення державного управління макро- і мікро- економічними процесами» [3, С.32-33].

Отже, економічне регулювання регіонального розвитку є системними діями на певні параметри, зміни яких покликані забезпечувати позитивну динаміку в змінах основних характеристик регіонів, таких як властивості, ознаки і межі.

Основними заходами, призначення яких, власне, і покликаний забезпечувати позитивну динаміку в змінах властивостей, ознак і меж регіону як території, економічної системи і економічного простору виступає пряме і непряме регулювання. Обидві названі форми покликані забезпечувати створення спільних правил поведінки, дотримання якої виступає головною умовою можливого ефективного розвитку регіонів. Прямим економічним регулюванням регіонального розвитку є безпосередня

дія з боку органу, що управляє, на функціонування суб'єктів господарювання за допомогою різного напрямку формальних дій, здійснюваних шляхом прийняття правил, положень і інструкцій, видання наказів і розпоряджень, шляхом прямих вказівок і так далі. Непрямим економічним регулюванням регіонального розвитку є створення умов і механізмів, покликаних сприяти здобуття заздалегідь заданого кінцевого результату. Але, якщо пряме регулювання покликане сприяти впорядкуванню економічних стосунків суб'єктів господарювання за допомогою відповідної регламентації, то непряме регулювання покликане підсилити матеріальну зацікавленість в досягненні вирішуваних ними господарських завдань.

Таким чином, сутнісні характеристики економічного регулювання розвитку регіонів можуть бути зведені до наступних основних моментів: по-перше, розвиток регіону треба розглядати в трьох аспектах – як розвиток території, як розвиток економічної системи і як розвиток економічного простору; по-друге, власне економічне регулювання розвитку регіонів повинне передбачати його розуміння в широкому і вузькому сенсі слова; по-третє, економічне регулювання регіонального розвитку повинне складати деяку ієрархічну систему з набором відповідного об'єктно-суб'єктного складу; по-четверте, логічна схема економічного регулювання розвитку регіонів повинна включати в-крайній мірі чотири блоки, призначення яких покликане забезпечувати системний характер вибору, відбору, реалізації і контролю відповідних мір і заходів.

Список літератури:

1. Алимусаев Г.М. Региональные аспекты управления бизнесом с учетом эффективных зарубежных подходов / Г.М.Алимусаев // Ресурсы, информация, снабжение, конкуренция. – 2008. – № 2. – С.15-20.
2. Буянова М.Э. Оценка региональных рисков регионов южного федерального округа / М.Э.Буянова // Регионология. – 2006. – № 3. – С.20-32.
3. Скуфьина Т., Баранов С. Региональное развитие России в свете циклически – волновых представлений / Т.Скуфьина, С.Баранов // Федерализм. – 2007. – № 1. – С.29 – 48.
4. Гранберг А.Г. Основы региональной экономики: учебник для вузов / А.Г.Гранберг. – 2-е изд. – М.: ГУ ВШЭ, 2001. – 495с.
5. Василенко В.Н. К особенностям исследования региональной экономической системы / В.Н.Василенко // Экономика и право. – 2010. – № 3. – С.5-13.
6. Василенко В.Н. Архитектура регионального экономического пространства: монография / В.Н.Василенко // НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд». 2006. – 311 с.
7. Василенко В.Н.. Об основных конструктивных элементах экономического пространства / В.Н.Василенко // Экономика и право. – 2009. – № 2. –С.5-10.
8. Бутенко Т.О. К вопросу о сущности экономического пространства / Т.О.Бутенко // Экономика и право. – 2010. – № 2. – С.13-17.

ФАКТОРИ СТИМУЛЮВАННЯ РИНКОВОЇ АКТИВНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

*Пашкевич М.С., д.е.н., доцент кафедри економіки підприємства,
Клещова Г.С., студентка кафедри економіки підприємства,
ДВНЗ «НГУ», м. Дніпропетровськ, Україна*